

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Κοινωνιολογία του Πολιτισμού

Ενότητα 5: Η έννοια «κουλτούρα».

Επικ. Καθηγητής: Νίκος Φωτόπουλος

e-mail: nfotopoulos@uowm.gr

Τηλ. Επικοινωνίας: 23850-55150

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ψηφιακά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα ενότητας

- Αναλυτική περιγραφή.
- Λέξεις- κλειδιά.
- Κοινωνιολογία-κοινωνική σκέψη.
- Νεωτερικότητα.
- Το πρόγραμμα του Διαφωτισμού.
- Κουλτούρα & πολιτισμός.
- Η θεωρητική διαμάχη.
- Η προσέγγιση του πολιτισμού στις κοινωνικές επιστήμες.
- Η κουλτούρα στις κοινωνικές επιστήμες.

Αναλυτική περιγραφή στόχων του μαθήματος (1/2)

Οι φοιτητές/τριες θα είναι σε θέση:

- Να ερμηνεύουν και να αναλύουν κριτικά το «πολιτισμικό γίγνεσθαι».
- Να έρθουν σε επαφή με τον τρόπο που η κοινωνιολογική ανάλυση ερμηνεύει το νεωτερικό πολιτισμό.
- Να προβληματιστούν πάνω στα μεγάλα θεωρητικά και ιδεολογικά ζητήματα της κοινωνικής και πολιτικής σκέψης.
- Να αναπτύξουν την κριτική διάσταση στην προσέγγιση των πολιτιστικών θεσμών, μηχανισμών και διαδικασιών.

Αναλυτική περιγραφή στόχων του μαθήματος (2/2)

- Να εξοικειωθούν με τα εργαλεία της κοινωνιολογικής ανάλυσης.
- Να αναπτύξουν μια κριτική και ταυτόχρονα ορθολογική γνώση πάνω σε εφαρμοσμένα ζητήματα που αφορούν νευραλγικά θέματα όπως η κουλτούρα, η αισθητική, η πολιτισμική και κοινωνική συνείδηση.
- Να έρθουν σε επαφή με τα μεγάλα θεωρητικά και ιδεολογικά ρεύματα της νεωτερικότητας, με έμφαση στο πλαίσιο της κριτικής θεωρίας.

Λέξεις – κλειδιά, Βασικοί όροι

- Κοινωνιολογία.
 - Νεωτερικότητα.
 - Παγκοσμιοποίηση.
 - Πολιτισμός.
 - Κουλτούρα.
 - Γνώση.
 - Εξουσία.
 - Κυρίαρχη ιδεολογία.
- Μαζική κουλτούρα.
 - Ταξική συνείδηση.
 - Επαναστατικό υποκείμενο.
 - Αλλοτρίωση.
 - Χειραφέτηση.
 - Αισθητική.
 - Πολιτιστικές βιομηχανίες.
 - Μαζική κουλτούρα.
 - Κιτς.

Η έννοια «κουλτούρα»

- Μία από τις 2-3 δυσκολότερες λέξεις να οριστεί στην αγγλική γλώσσα (Raymon Williams).
- Εκτροφή ζώων - καλλιέργεια φυτών - θρησκευτική λατρεία (ήθη, έθιμα).
- (16ος-19ος) βελτίωση σκέψης και τρόπων συμπεριφοράς μέσω της εκπαίδευσης (μεταφορά από την «καλλιέργεια της γης»).
- Στη βιομηχανική εποχή με την άνοδο του ρομαντισμού: πνευματική εξέλιξη σε σχέση με τις υλικές υποδομές.
- Την περίοδο ανόδου του εθνικισμού, σηματοδοτεί την έννοια της «λαϊκής» και «εθνικής» ψυχής (Γερμανία).

Kroeberg & Kluckhohn

(χαρτογράφηση των ορισμών) (1/2)

- Περιγραφικοί ορισμοί (Taylor 1871: τέχνη, νόμοι, ήθη και έθιμα συνήθειες).
- Ιστορικοί ορισμοί (Park & Burgess 1921: η κληρονομιά και η ιστορία της ομάδας).
- Ορισμοί κανονιστικού περιεχομένου: η κουλτούρα ως κανόνας (Thomas 1937: οι υλικές και κοινωνικές αξίες κάθε ομάδας πολιτισμένης και μη).

Kroeberg & Kluckhohn

(χαρτογράφηση των ορισμών) (2/2)

- Ψυχολογικοί ορισμοί: η κουλτούρα ως μηχανισμοί επίλυσης των προβλημάτων και των διαφορών (διευθέτηση συγκρούσεων).
- Δομικοί ορισμοί: η κουλτούρα κάτι παραπάνω από τις επιμέρους συμπεριφορές (το όλο κάτι παραπάνω από τα μέρη που το απαρτίζουν) Durkheim & Parsons.
- Γενετικοί ορισμοί: δεν έχουν σχέση με τη βιολογία αλλά δίνουν έμφαση στην έννοια της μεταβίβασης από τη μια γενιά στην άλλη (πολιτιστική μεταβίβαση).

Η έννοια της κουλτούρας: βασικές συνιστώσες

- Συνήθως αντιδιαστέλλεται από την υλική, τεχνολογική και κοινωνική δομή.
 - Αντιμετωπίζεται ως το βασίλειο του ιδεώδους, του πνευματικού και του μη υλικού.
 - Δίνεται έμφαση στην έννοια της αυτονομίας της κουλτούρας (σχετική ευελιξία απέναντι στην κυρίαρχο ρεύμα).
 - Τονίζεται η αξιολογική της ουδετερότητα.
- Συμπερασματικά: (αντι-ελιτισμός, σχετικισμός, ουδετερότητα).

Η κουλτούρα στην κοινωνιολογική θεωρία

Καρλ Μαρξ (1/2)

Ο «οικονομολόγος Μαρξ» (ιστορικός υλισμός, οικονομικός ντετερμινισμός):

- Η κουλτούρα, ως κυρίαρχη ιδεολογία (της αστικής τάξης).
- Βάση: τρόπος παραγωγής (σχέσεις μέσα παραγωγής).
- Εποικοδόμημα (θρησκεία, δίκαιο, ιδεολογία, θεσμοί).
- Επικαθορισμός του εποικοδομήματος από τη βάση (θεωρία επιστημονικού σοσιαλισμού: «Κεφάλαιο»).
- Η ταξική πάλη: κινητής της ιστορικής μεταβολής.

Καρλ Μαρξ (2/2)

- «Ο φιλόσοφος Μαρξ»: 1844 «Φιλοσοφικά και Οικονομικά Χειρόγραφα».
- Ουμανιστική θεώρηση της κοινωνίας.
- «Ανθρώπινη ουσία» & «ανθρώπινο είδος».
- Αλλοτρίωση: απομάκρυνση του ανθρώπου από την ανθρώπινη ουσία.
- Η αταξική κοινωνία: το τέλος της αλλοτρίωσης.

Η συμβολή του Μαρξ

- Ο Μαρξ συνδέει την κουλτούρα με την εξουσία και την οικονομική ζωή.
- «Το οικονομικό στοιχείο υπερέχει στην ερμηνεία της κοινωνικής συμπεριφοράς».
- Επηρεάζει τη δυτική σκέψη και δημιουργεί μετά - μαρξικά ρεύματα σκέψης που προβληματίζονται πάνω στη σχέση:
 - ιδεολογίας- ανθρώπινης συμπεριφοράς- υποκειμενικότητας- κοινωνικής δράσης.

Εμίλ Ντουρκχάϊμ (1/4)

- Υποστηρικτής του λειτουργισμού και του θετικισμού.
- Υποστηρίζει την ύπαρξη «κοινωνικών γεγονότων», τη «συστημική ολοκλήρωση» και την ανάγκη για «αντικειμενικά δεδομένα».
- Η κοινωνία συνιστά ηθικό φαινόμενο (διέπεται από αισθήματα αλληλεγγύης τα οποία λειτουργούν συνεκτικά).

Εμίλ Ντουρκχάϊμ (2/4)

- Μηχανική αλληλεγγύη (αφορά τις προ-νεωτερικές κοινωνίες όπου οι κοινωνικές λειτουργίες των ατόμων είναι λίγο πολύ παρεμφερείς): μικρή ανοχή στις παρεκκλίσεις.
- Οργανική αλληλεγγύη (αφορά τις βιομηχανικές κοινωνίες όπου οι κοινωνικές λειτουργίες διαφοροποιούνται αισθητά): μεγαλύτερη ανεκτικότητα στις παρεκκλίσεις.

Εμίλ Ντουρκχάϊμ (3/4)

- Συλλογική συνείδηση: ηθική και συναισθηματική συνείδηση των κοινωνιών (αξιακοί κώδικες, αξιακά σύμπαντα).
- Ανομία και αλλοτρίωση : φαινόμενα και αποτελέσματα των φάσεων κοινωνικής μετάβασης και ραγδαίων κοινωνικών μεταβολών (π.χ καταμερισμός της εργασίας –αυτοκτονίες).

Εμίλ Ντουρκχάϊμ (4/4)

- Θεωρία του λειτουργισμού: η κοινωνία είναι φτιαγμένη από ενισχυτικούς θεσμούς αισθήματα και ρόλους που λειτουργούν εξισορροπητικά (κοινωνική ολοκλήρωση) π.χ η Θρησκεία: Ιερό (sacred) και βέβηλο (profane).
- Ο πολιτισμός αποτελεί μία δύναμη που κινητοποιεί την κοινωνία (είναι ουσιαστικά ένα ολοκληρωμένο ή που τείνει προς την ολοκλήρωση σύστημα).

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημείωμα Αναφοράς

- Copyright Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Φωτόπουλος Νίκος. «Κοινωνιολογία του Πολιτισμού». Έκδοση: 1.0. Φλώρινα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.uowm.gr/courses/NURED269/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Όχι Παράγωγα Έργα Μη Εμπορική Χρήση 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Ως Μη Εμπορική ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

